

Ю.Г. Левченко, к.е.н., доцент
кафедри прикладної економіки,
Національний університет харчових технологій

РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджується необхідність повноцінного ресурсного забезпечення інноваційної діяльності підприємства, оскільки тільки шлях інноваційного розвитку може забезпечити швидкий вихід із кризи і допомогти подолати кризові явища, властиві багатьом вітчизняним підприємствам. У процесі дослідження сформульовано основні засади ресурсного забезпечення інноваційної діяльності в нестабільних умовах господарювання, що допоможуть підприємству обрати правильний напрямок їх формування та використання і забезпечити оптимальне розподілення наявних ресурсів і можливостей з метою досягнення конкурентних переваг на ринку. Розкрито основні етапи які проходить інноваційна діяльність на підприємстві на основі яких визначено групи ресурсів, які забезпечують її здійснення. Встановлено співвідношення понять «ресурс» та «інновація», змодельовані способи взаємозв'язку ресурс – інновація, на основі чого охарактеризовано прямий підхід до ресурсного забезпечення інноваційної діяльності підприємства.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, ресурси, ефективність, підприємство, ресурсне забезпечення.

В статье исследуется необходимость полноценного ресурсного обеспечения инновационной деятельности предприятия, поскольку только путь инновационного развития может обеспечить быстрый выход из кризиса и помочь преодолеть кризисные явления, свойственные многим отечественным предприятиям. В процессе исследования сформулированы основные принципы ресурсного обеспечения инновационной деятельности в нестабильных условиях хозяйствования, которые помогут предприятию выбрать правильное направление их формирования и использования и обеспечить оптимальное распределение имеющихся ресурсов и возможностей с целью достижения конкурентных преимуществ на рынке. Раскрыты основные этапы которые проходит инновационная деятельность на предприятии на основе которых определены группы ресурсов, которые обеспечивают ее осуществления. Установлено соотношение понятий «ресурс» и «инновация», смоделированные способы взаимосвязи «ресурс – инновация», на основе чего охарактеризованы прямой подход к ресурсному обеспечению инновационной деятельности предприятия.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, ресурсы, эффективность, предприятие, ресурсное обеспечение.

The article examines the need to fully resource support innovation enterprise, as only path of innovative development can provide a quick way out of the crisis and help overcome the crisis inherent in many domestic enterprises. The study set out the basic principles of resource support innovation in unstable economic conditions that help businesses choose the right direction for their formation and use, and ensure optimal distribution of available resources, to achieve competitive advantage in the market. The basic steps that is innovative activity at the plant on which the groups of resources that ensure its implementation. Established correlation between «resource» and «innovation» means the relationship modeled resource – innovation, based on what characterizes the direct approach to resource support innovation enterprise. Considered the direct approach to resource support innovation, identified its strengths and weaknesses on the basis of which found that it is natural for the enterprise and its efficiency is determined by the probability of reactive

breakthrough innovation. Mainly of efficiency arises focus on cost reduction in the implementation and realization of innovation.

Key words: innovation, innovation activities, resources, efficiency, enterprise resources.

Постановка проблеми. Сучасний стан вітчизняної економіки супроводжується новим етапом реформ, посиленням економічної глобалізації, обмеженістю ресурсної бази, зростанням невизначеності та мінливістю умов господарювання, вимагаючи від суб'єктів господарювання швидкої та гнучкої реакції на зміну чинників зовнішнього середовища. Значення інноваційної діяльності у функціонуванні і розвитку підприємства постійно зростає і залежить від оптимального забезпечення і використання відповідних ресурсів. Нині важливим питанням є визначення які саме і в якій кількості ресурси необхідно залучати для здійснення інноваційної діяльності та як ними ефективно управляти. Отже, проблеми ресурсного забезпечення інноваційної діяльності є надзвичайно актуальними, що вимагають детального дослідження та вивчення. Особливо це важливо для вітчизняних підприємств, які інвестують в нові розробки та технології, перш за все, власні засоби та ресурси, обсяги яких обмежені і часто недостатні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам інноваційної діяльності підприємства в цілому та її ресурсного забезпечення, зокрема, присвячено багато робіт вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких: Войтко С.В., Гончарова Н.П., Заїнчковський А.О., Йохна М.А., Карпова Ю.А., Краснокутська Н.В., Лапін Н.І., Моїсеєнко Т.Є., Россоха В.В., Стадник В.В., Федулова І.В. Ф. Хайек та інші. Однак комплекс науково-практичних досліджень, які стосуються даного питання є недостатніми і вимагають подальшого вивчення основних принципів і засад ресурсного забезпечення інноваційної діяльності підприємств з метою підвищення ефективності їх функціонування та конкурентоспроможності. Адже, в умовах несталого середовища важливою умовою економічного зростання будь-якого підприємства, стає інноваційна діяльність та її безперервне ресурсне забезпечення, яке має сприяти стабільному функціонуванню; випуску нової чи удосконаленої (модифікованої) продукції; впровадженню сучасних технологій виробництва; наданню затребуваних ринком послуг, виконанню робіт; управлінню, тощо.

Метою статті є дослідження теоретичних положень ресурсного забезпечення інноваційної діяльності підприємства.

Основні результати дослідження. Будь-яку діяльність можна визначити як процес впливу на ресурс з метою отримання результату. Аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів [1, 2, 4, 7] дає змогу визначити інноваційну діяльність з різних методичних підходів, які представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Методичні підходи до визначення інноваційної діяльності

№	Підхід	Представники	Характеристика
1	2	3	4
1	Орієнтація на результат	Закон України «Про інноваційну діяльність», О.І. Олексюк, Н.П. Гончарова	Інноваційною діяльністю є використання традиційних ресурсів та рутинних (звичайних) процесів управління ними за умови спрямування та отримання специфічного результату – інновації.
2	Процесний підхід	Н.І. Лапін, Ю.А. Карпова, Л.М. Приходько, А.В. Бортнік	Ключового значення набувають специфічні процеси перетворення традиційного ресурсу на очікуваний результат, а саме інновацію.

1	2	3	4
3	Ресурсний підхід	Ф. Хайек, І. Нонака, Х. Такаучи, Н. Ревуцька, І.А. Павленко	Специфічним вважається ресурс під впливом рутинних процесів перетвориться на очікуваний інноваційний результат. Таким специфічним ресурсом є знання, а інноваційна діяльність – процес створення та використання знання, причому, вони постійно трансформуються відповідно до умов середовища їх створення та застосування.

Узагальнення викладеного вище стало підставою для наступного визначення інноваційної діяльності підприємства під якою розуміємо, діяльність пов'язану з пошуком, розробкою, освоєнням, удосконаленням і подальшою комерціалізацією нової продукції (робіт, послуг), технологій, техніки з метою задоволення потреб суспільства в конкурентоспроможних продуктах (послугах, процесах) та отримання прибутку. Інноваційна діяльність вирішує проблему підвищення ресурсної віддачі, перетворення наукових відкриттів в практичні рішення, зумовлює конкурентні переваги виробленої продукції (робіт, послуг), що реалізуються.

Метою інноваційної діяльності може бути виживання підприємства й збереження ніші на ринку, підвищення конкурентоспроможності продукції, експансія, збільшення прибутку тощо. Для досягнення мети інноваційної діяльності необхідно здійснювати пошук нових способів та можливостей, більш раціонально використовувати наявні ресурси, впроваджувати найновіші досягнень для задоволення різноманітних потреб споживачів.

Під ресурсом слід розуміти засіб, що надає можливість за допомогою певних перетворень отримати бажаний результат.

Ресурси підприємства характеризуються наступними визначеннями:

- запаси чого-небудь, які можна використати в разі потреби;
- засіб, можливість, якими можна скористатися в разі необхідності;
- грошові цінності, джерело фінансових доходів.

При цьому під ресурсним забезпеченням розуміють систему економічних відносин направлену на пошук, залучення й ефективне використання різних видів ресурсів при здійсненні інноваційної діяльності.

Також можна зустріти наступне тлумачення ресурсного забезпечення, згідно якого – це «пропозиція вихідних сировини і матеріалів, необхідних для виготовлення та експлуатації нової продукції, відповідає попиту або перевищує його» [7, с. 211].

Ресурсне забезпечення залежить від етапів проходження інноваційної діяльності до яких відносять:

1) виникнення задуму генерації нової перспективної ідеї. На якому потрібно враховувати, що нові перспективні ідеї повинні розроблятися і використовуватися відповідно до часових меж цілей підприємства, вчасно й у повному обсязі.

2) перевірка можливості реалізації інновації. На даному етапі відбуваються підготовчі зміни, що стосуються організаційної структури підприємства, його традицій, кадрової політики, економічних показників, структури і складу клієнтів тощо. Аналіз можливостей для реалізації нової ідеї повинен передбачати наявність ресурсів у підприємства (банку знань, матеріальних, фінансових ресурсів) щоб бути здатним розробляти і реалізовувати інновації.

3) аналіз придатності до використання інновацій, який передбачає виявлення характеру попиту на них – потенційного чи реального. Багато вчених пов'язує появу

інновацій, насамперед, з науковими відкриттями. Але, з іншого боку, всі операції і дії підприємства зумовлені їх економічною доцільністю. Це означає, що поява будь-яких інновацій свідчить про їх необхідність. Потреба підприємства в інноваціях визначається його стратегічними цілями, що можливо тільки тоді, коли ці інновації прямо чи опосередковано будуть придатними задовольняти існуючі чи потенційні ринкові потреби.

4) створення дослідного зразка. При розробці зразка необхідно оптимізувати всі витрати, пов'язані з його створенням, таким чином, щоб досягти максимального прибутку або ефекту.

5) випробування дослідного зразка на ринку. На цьому етапі потрібно приділити увагу фіксації недоліків і переваг, які будуть визначати реальні та потенційні споживачі предмету інновацій, і врахувати їх на етапі удосконалення проблемних характеристик.

6) виробництво, на якому особливу увагу потрібно приділити організації і контролю за дотриманням всіх якісних характеристик інновації. Визначальна роль на цьому етапі буде належати персоналу інноваційного відділу, відділу якості, відділу головного технолога, відділу технічного контролю, кожний з яких, виконуючи свої безпосередні обов'язки, буде впливати на процес управління інноваційною діяльністю.

7) реалізація інноваційних продуктів (послуг). На даному етапі персоналу відділу маркетингу потрібно правильно обрати маркетингову концепцію і інструменти її реалізації (програми стимулювання збуту, рекламу, місце реалізації) щодо інноваційного продукту (послуги).

Якщо на всіх попередніх етапах були дотримані всі зазначені правила, то кінцевим результатом інноваційної діяльності підприємства буде досягнення мети цієї діяльності: отримання прибутку, завоювання більшої частки ринку, створення позитивного іміджу і т.д.

Враховуючи етапи проходження інноваційної діяльності та систематизувавши результати досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, можна виділити наступні групи ресурсів, які забезпечують здійснення інноваційної діяльності підприємства:

- матеріальні ресурси (основні засоби та частка обігових коштів, а саме малоцінні та швидкозношувальні предмети, пакувальні матеріали, паливо, електроенергія);
- нематеріальні ресурси (об'єкти інтелектуальної власності тощо);
- трудові ресурси (управлінський, трудовий чи кадровий персонал зайнятий на підприємстві за основною чи допоміжною діяльністю);
- інтелектуальні ресурси (вміння, знання та навички для створення цінностей тощо);
- фінансові ресурси (кошти та грошові надходження для виконання фінансових зобов'язань, здійснення витрат та стимулювання працівників);
- техніко-технологічні ресурси (сукупність спеціалізованих знарядь, предметів та засобів праці, за допомогою яких виробляються певні види однорідної продукції або надаються послуги, що задовольняють однорідні потреби);
- інформаційні ресурси (сукупність технологічних елементів, які реалізують функції збирання, збереження, оброблення, передавання й доведення до користувачів інформації в організаційно-управлінських системах з використанням вибраного комплексу технічних засобів та наявністю, крім рутинних операцій, елемента творчого характеру, тобто людського фактора, який не підлягає регламентації та формалізації).

Кожен етап інноваційної діяльності підприємства потребує адекватного, а саме своєчасного, достатнього, економічного ресурсного забезпечення. Враховуючи традиційну класифікацію ресурсів підприємства зазначимо, що будь-який вид ресурсу існує одночасно в трьох формах – матеріальної, нематеріальної та вартісної. Для підтвердження, наведемо приклади. Якщо підприємство придбає новітнє високотехнологічне обладнання, а працівники не володіють спеціальними вміннями щодо його експлуатації (по суті – нематеріальна форма), то таким чином зникає вартісна форма придбаної новинки; залишається лише матерія, що не є ресурсом, не принесе конкурентні переваги, вартість цього ресурсу буде невиправданою. Також, неякісна сировина (причиною може бути велика

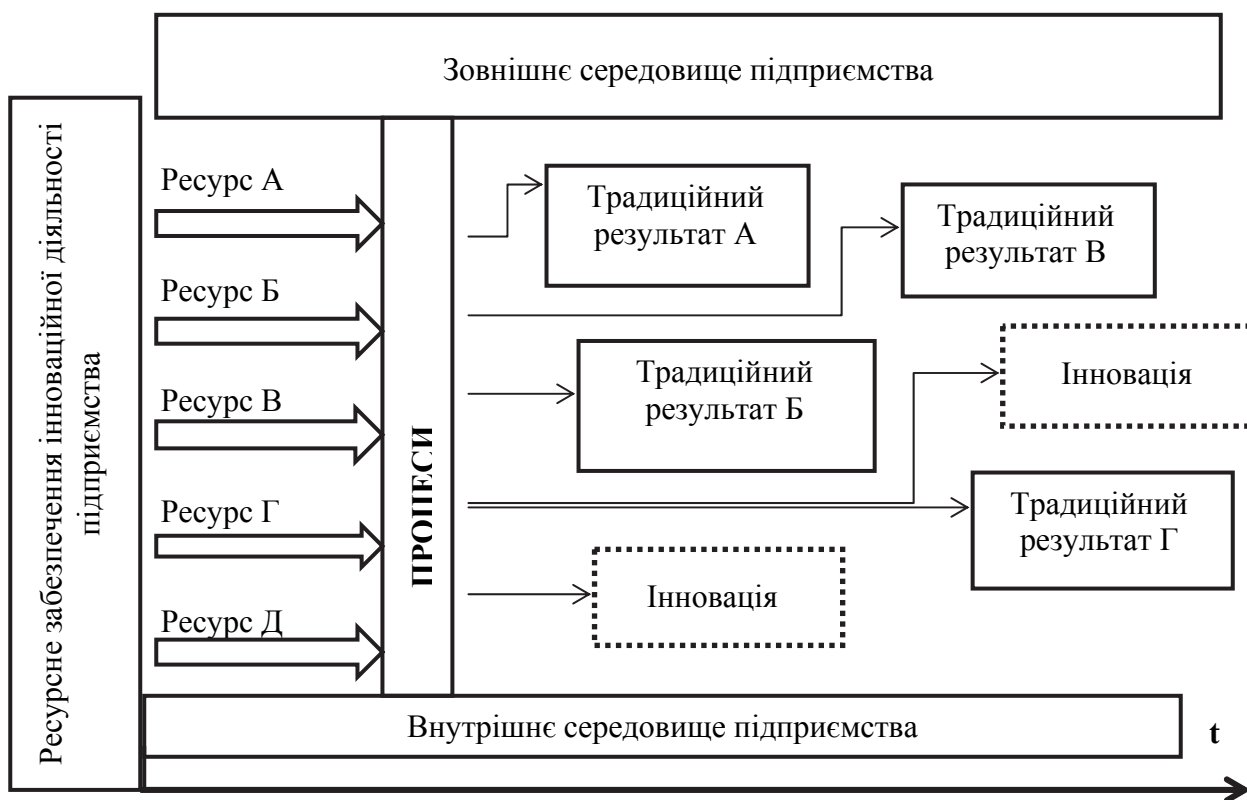
кількість браку), може виявитись порівняно дешевою, але її використання, як правило, призводить до зростання виробничих витрат чим, відповідно, звужить напрями її можливого використання. У цьому випадку матеріальна та вартісна форма сировини єдині з нематеріальною – спрямованістю її використання. Тому пріоритетність форм ресурсів варто враховувати, у багатьох випадках саме цей підхід є ефективнішим за традиційний, зорієнтований на використанні конкретного виду ресурсу [3, с. 107].

Взаємозв'язок «ресурс – інновація» реалізується за допомогою прямого підходу. На рис. 1 зображено графічну модель прямого підходу до ресурсного забезпечення інноваційної діяльності підприємства.

Прямий підхід до ресурсного забезпечення інноваційної діяльності підприємства передбачає односпрямованість вектору «ресурс – результат». Інновація як результат має імовірнісний характер, причому вірогідність появи інновації помножується на можливість усвідомлення її, як такої. Даний підхід пояснює випадки нецільеспрямованого отримання інноваційного результату.

Застосування ж прямого підходу до ресурсного забезпечення, як усвідомлений вибір, може виправдовуватись потребою (метою) ефективного використання ресурсу (наприклад, за умов дефіциту останнього).

Припускаючи, що потенціал ресурсу умовно поділяється на традиційний (можливості використання у традиційній діяльності підприємства) та інноваційний, ефективність ресурсу може бути представлена, як сумарна віддача за зазначених двох потенціалів і прагнути до максимуму.

Рис. 1. Прямий підхід до ресурсного забезпечення інноваційної діяльності підприємства

Переваги прямого підходу ресурсного забезпечення інноваційної діяльності полягають, по-перше, у відсутності характерних затрат на продукування інновацій, оскільки вони є передбачуваним результатом звичайної діяльності підприємства. По-друге, поява незапланованих та неочікуваних інновацій засвідчуватиме їх абсолютну новизну, що може стати стійким джерелом надприбутку для підприємства. По-третє, повнота використання потенціалу ресурсу, що максимізує його ефективність, навіть якщо інноваційний результат

не отримано або він несуттєвий (максимізація ефективності досягається за рахунок використання ресурсу в традиційній діяльності).

Прямий підхід ресурсного забезпечення інноваційної діяльності підприємства має певні недоліки, що обмежують можливості його ефективності застосування у практиці інноваційної діяльності підприємства, по-перше: високий рівень витрат цілеспрямованого використання прямого підходу до ресурсного забезпечення з метою отримання конкретної інновації. Потенціал ресурсу спроможний виступити обмеженням і передумовою неефективної інноваційної діяльності. По-друге, інновація може опинитися поза увагою за відсутності орієнтації на неї, тобто існує вірогідність не скористатися нею як інновацією. Зростає також ймовірність втрати підприємством «неусвідомлених» та «нереалізованих» можливостей, що означає зростання з економічних витрат, знижуючи економічну ефективність діяльності підприємства в цілому. По-третє, ймовірність хибного визнання інновацією традиційного результату, що призведе до додаткових витрат на її освоєння.

Висновки. Ресурсне забезпечення інноваційної діяльності являє собою одну з найважливіших функцій, реалізація якої визначає рівень розвитку підприємства і ефективність його функціонування. Кожне підприємство має певну кількість ресурсів, яка є індивідуальною. Тільки раціональне їх залучення і використання на відповідному етапі інноваційної діяльності зможе забезпечити створення і впровадження інновацій. У процесі дослідження встановлено, що ресурсне забезпечення інноваційної діяльності підприємства це система інституційних елементів, необхідна для розподілу і перерозподілу ресурсів суб'єктами господарювання та їх структурними підрозділами, а також трансформації ресурсів з однієї форми в іншу. Розглянувши прямий підхід до ресурсного забезпечення інноваційної діяльності встановлено, що він є природним для підприємства і ефективність його визначається ймовірністю появи проривних реактивних інновацій. Основним у забезпеченні його ефективності постає орієнтація на зниження витрат при впровадженні та реалізації інновації.

Список літератури

1. Карпова Ю. А. Введение в социологию инноватики : учебное пособие / Ю. А. Карпова. СПб. : «Питер», 2004. – 192 с.
2. Левченко Ю. Г. Економіка та організація інноваційної діяльності : навч. посіб. / Ю. Г. Левченко. – К. : Кондор-Видавництво, 2014. – 448 с.
3. Моїсеєнко Т. Є. Ресурсопридатність результату інноваційної діяльності / Т. Є. Моїсеєнко // Фінанси, облік і аудит. – 2012. – № 20. – С. 105–111.
4. Нонока И. Компания – создатель знания. Зрождение и развитие инноваций в японских фирмах / И. Нонока, Х. Такеучи. Пер. с англ. – М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2003. – 384 с.
5. Про інноваційну діяльність [електронний ресурс] : Закон України офіц. текст: за станом на 5 грудня 2012 р. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
6. Россоха В. В. Методика оцінювання потенціалу інновацій / В. В. Россоха // Актуальні проблеми економіки, 2005. – № 5 (47). – С. 68–75.
7. Ульяненко О. В. Формування та використання ресурсного потенціалу в аграрній сфері: [монографія] / О. В. Ульяненко. – Харк. нац. аграр. ун-т. – Х., 2006. – 357 с.